

RECENZIJA

rukopisa monografije

KAD RODA NEĆE DA SLETI: PSIHOLOŠKI ASPEKTI NEPLODNOSTI

(autorke: doc. dr Milica Mitrović, prof.dr Jelena Opsenica Kostić i dr Jovana Jestrović Enser)

Neplodnost je tema koja na različite načine zaokuplja pažnju javnosti: kao problem sa kojim se suočava sve veći broj parova, kao izazov na koji nastoje da odgovore medicinske nauke različitim načinima dijagnostike i tretmana, ali i kao društveni izazov na koji se nastoji odgovoriti različitim (manje ili više dostupnim) uslugama, ili udruživanjem radi promocije prava, potreba i mogućnosti podrške porodicama. Jednako tako, ovo je tema koja zaokuplja pažnju istraživača u različitim disciplinama. U psihologiji (i srodnim disciplinama) oni pre svega tragaju za razumevanjem procesa prilagođavanja na individualnom i dijadnom nivou, za prepoznavanjem efekata funkcionalnosti formalnih (stručnjačkih) i neformalnih mreža podrške na proces prilagođavanja, ali još uvek i za razumevanjem samog koncepta neplodnosti i ličnog doživljaja i značenja koje nemogućnost biološkog roditeljstva ima za pojedince, parove i porodice.

Sve veći broj parova u našoj zemlji, takođe se suočava sa ovim izazovom, a vidljivosti problema svakako doprinosi značajan broj javnih ličnosti koji o ovome govori. Raste broj medicinskih ustanova koje mogu da pruže usluge dijagnostike, pa i tretmana (iako je većinom još u privatnom sektoru i u velikim gradovima), a i politike se menjaju ka onim koje omogućuju tretmane većem broju porodica. Nesrazmerno malo je, međutim, naučnih radova i stručne literature koja se bavi psihološkim posledicama i prilagođavanjem na kontekst neplodnosti.

I upravo ova tema okupila je autorke publikacije „Kada roda neće da sleti: psihološki aspekti neplodnosti“, Milicu Mitrović (oko 120 autorskih strana i 350 referenci), Jelenu Opsenicu Kostić (oko 190 strana i 180 referenci) i Jovanu Jestrović Enser (oko 100 strana i 230 referenci).

Publikacija predstavlja obuhvatnu, detaljnu, analitičnu i naučno zasnovanu obradu psiholoških aspekata neplodnosti. Autorke je započinju definisanjem koncepta i već tu otvaraju pitanje modela koji mogu da čine okosnicu razumevanja psiholoških posledica neplodnosti i planiranja podrške prilagođavanju i psihološkim aspektima pri tretmanu neplodnosti.

Uvodna poglavlja (*Šta čini roditelje roditeljima i Neplodnost u kontekstu razvoja odraslih*) „smeštaju“ problem neplodnosti u kontekst ličnog razvoja osoba koje (ne)mogu da postanu biološki roditelji, otvarajući dva ključna pitanja: koje je značenje roditeljstva (krva veza ili staranje) i šta su indikatori dosezanje odraslosti, odnosno kakva je uloga (ne)postizanje uloge roditelja biološkim putem za dosezanje odraslosti. Osim značenja, ova poglavlja otvaraju i teorijske okvire koji mogu ponuditi dobar temelj za razumevanje psiholoških posledica neplodnosti po pojedinca (muškarca i ženu), ali i za traganje za utemeljenjem podrške koja ovim osobama može da bude pružena.

Reakcije na neplodnost analizirane su dalje u tekstu kroz emocionalne posledice i reakcije na saznanje dijagnoze neplodnosti, ali i na neuspeh tretmana, te kroz sagledavanje procesa formiranja identiteta, samopoštovanja i kvaliteta života osoba koja se suočavaju sa neplodnošću.

Otvaranjem pitanja činioca koji utiču na reagovanje na neplodnost, autorke nude uvod u sledeći važan i obiman deo publikacije koji se bavi samim procesima prilagođavanja i prevladavanja.

U ovom segmentu posebna pažnja se posvećuje komunikaciji i podršci unutar partnerskog odnosa (uz važan osvrt na percipirani pad u kvalitetu partnerske relacije kao svojevrsan efekat stresa izazvanog neplodnošću). Osim toga, analizira se i doprinos stručnjačke podrške i to generalno kroz razumevanje uloge savetodavnog i psihoterapijskog procesa, legislativnog okvira za podršku mentalnom zdravlju osobama i parovima koje se suočavaju sa neplodnošću, ali pitanje inicijalnog obrazovanja, stručnog usavršavanja, supervizije, vrednosnog okvira i drugih izazova u radu sa porodicama sa iskustvom neplodnosti. Autorke u ovom delu publikacije nude ne samo znanje i informacije, već i specifičnu priliku za učenje- opisom načina na koji je promišljan, kreiran i evaluiran jedan od programa podrške usmeren na jačanje kapaciteta para da se prilagodi i međusobno podrži u procesu suočavanja sa neplodnošću. Osim ovog, autorke odvajaju značajan prostor za opis i analizu primera dobre prakse u kojoj je podrška psihološkim aspektima neplodnosti integrisana u tretman neplodnosti.

Ovaj detaljan i sveobuhvatan pregled autorke završavaju pogledom unapred, nudeći priliku da se podrška porodicama razmotri i kroz prizmu podrške stručnjacima koje rade na tretmanu neplodnosti i kontinuiranog praćenja potreba porodica kao osnova razvoja „na dokazima temeljene prakse“.

Konačno, nudi se i perspektiva drugih puteva u roditeljstvo, ali i odustajanja od roditeljstva. Ova poglavlja otvaraju pitanja specifičnih izazova i potreba porodica koje postaju roditelj uz pomoć donora, surogat majki, ili usvojenjem, kao i porodica koje su nevoljno rešile da se ne ostvare u roditeljskoj ulozi. Ove teme svakako zahtevaju dublju prorađu u zasebnim publikacijama, ali u ovoj publikaciji imaju odlično mesto- da uporede, ukažu, osvetle procese koji su nedovoljno vidljivi, „preskakani“ i zanemareni kad je u pitanju davanje opcija parovima i porodicama.

Ova publikacija predstavlja svojevrsnu priču o porodicama koje se suočavaju sa izazovom neplodnosti, o njihovim reakcijama, snagama, rizicima i putevima koje mogu da odaberu da se njima kreću u svom prilagođavanju. Jednako tako, ona je i priča o izvorima podrške koji mogu značajno poboljšati kvalitet života i prevladavanje stresa za osobe i parove, o integrisanoj podršci, podršci koja uvažava kontekst života pojedinca, ali i par i porodicu kao jedinicu ka kojoj je podrška usmerena. Konačno, ona je priča o društvu koje prati porodice koje u njemu žive, uči i saznaje o tome kako da učini vidljivim i razume njihove izazove i ponudi različite izlaze i pomoć. Ona je i opomena i poziv da jasnije i smelije- kao stručnjaci i istraživači- sagledavamo potrebe porodica koje se suočavaju sa neplodnošću i ponudimo bolju, dostupnu, uvremenjenu podršku za njih.

Iskreno zahvalna autorkama na spremnosti i zalaganju za ovaj poduhvat, na prilici da učimo, informišemo se, ali i na zagovaranju perspektive osoba, parova i porodica koje žive sa problemom neplodnosti, srdačno preporučujem publikaciju za čitanje i objavljivanje.

dr Ivana Mihic

Odsek za psihologiju, Filozofskog fakulteta u Novom Sadu

U Novom Sadu, 17.5.2023.godine